

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774

10101 Lusaka, Zambia

Tel: 260-211-290410

E-mail: jctr@jesuits.org.zm

fax: 260-211-290759

web: www.jctr.org.zm

October 2007

Ukufuma kuno ku JCTR, twamiposha twati icibote ne citemwiko cakwa Yesu Kristu umulubushi wesu fibe nenu bonse.

Ala nakabili inshita tulolela ukufyalwa kwa Mfumu Yesu naifika.. Nimuli ino nshita ilyo tusefya no kwanga pakulolela ukwisa kwa mulubushi, kalubula wa bantu na fyonse ifya bako. Nimuli uyuwine kristu uwo twauminkana nankwe pakuti tukwatishe ubumi ne citemwiko cakwa lesa, emo fyonse fyacitilwe.

Tuli nensansa nganshi pakumitumina ifyakumyafwako mumafundisho yakulolela umulubushi uno mwaka wa 2007. Tulecetekela ukutila aya amafundisho twamutumina ayakomaila pafyo ekklesia afunda abana bakwe ukwikala muno calo, yalelunda pofye pamafundisho yambi pakutila ubukankala no bucindami bwa ino inshita yakulolela umulubushi bumwenekeshe. Natwishiba ukutila aya amafundisho ukuti yakwatafye ubupilibulo ubwafumaluka nga cakutila yakuma kumikalile yauko konse ukomuli.

Ukulingana na masihiwi tupokela mummyaka yakunuma, aya mafundisho tayabafye cafwilisho mu mapepo yapa mulungu (Sunday) lelo na mufitente, mumabumba ya misepela, utubungwe elyo na mapepo ya cila muntu.

Mu nshita yakulolela umulubushi uno mwaka wa 2007, pamo nga ba JCTR tuleipusha aba kristiani bonse ukutontokanya pafilecitika mucalo ca Zambia. Natulelola kabili tube abaipekanya elyo tulolela ukwisa kwa mulubushi kabili kapususha wesu Yesu Kristu. Tatufwile ukuba aba mwenso lelo tutekefye umutima, tutwale nefitwalo ifisuma pakusengela bwino imfumu iya laisa pakati kesu, Lesa uwo twaba nankwe inshita yonse(Immanuel).

Tuletasha ba Fr. Bernard Mallia, aba mulupwa lwaba Jesuit, abaisa pa cuti ukufuma ku calo ca Sudan lelo tulebomba nabo pakashita akanono kuno JCTR, pakutupekanishishako amfundisho ya mukulolela umulubushi uno mwaka. Ukutasha kumbi kwaya kuli ba seminario bapa St. Dominic's Major Seminary, Lusaka, aba twafwile nganshi ukupilibula aya mafundisho ukufumya mu cingelsho ukutwala mu ndimi ishalekana lekana ishilandwa muno Zambia.

Kuti twatemwa sana ukumfwa ifyo muletontokanya pali aya amfundisho. Amatontokanyo yenu pali aya amfundisho kuti yatwafwilishako ukubomba bwino kuntanshi. Nga cakutila mulefwaya ukusunga aya mafundisho muli ba *computer* wenu kuti twamutumina cikulufye mwatwipusha. E-mail yesu ni: jctr@jesuits.org.zm, nangu infojctr@jesuits.org.zm.

Ifwe kuno ku JCTR tuleti ukulolela kwenu ukwamulubushi wesu Yesu Kristu kube ukwa palwa ne nsansa. Twakulamusalikilako naifwe twalomba amasali yenu. Lekeneni icisumino cesu cilete no kutungilila umuliganya mucalo cesu.

Twatotela kabili tuleti icibote cakwa kristu cilebanenu bonse.

Nine umubomfi wenu,

Simson Mwale

Coordinator

JCTR Church's Social Teaching Project

UMULUNGU WAKUBALILAPO MUKUOLELA UMULUBUSHI - UMWAKA A 02 DECEMBER 2007

Ifunde Iya Pakubala: Isaiah 2:1-5

Ifunde Iya Bubili: Romans 13:11-14

Imbila Nsuma: Mateo 24:37-44

NATULELOLA, TUBE ABAITEYANYA

Inshita ya kulolela ekwamba kwa mwaka waba Kristiani muku salika pamo muli Eklesia. Umwaka onse ushinta pa cisumino cesu muli Kristu. Eico fwebena Zambia twamba ukupekanya apakalamba ilyo tulolela ukufyalwa kwa mulubushi; pantu twalishiba ubupilibulo bwakwe mubumi bwesu. Kristu emupusushi kabili ekalubula wabantu bonse ne fintu fyonse ifyo Lesa abumba ku citemwiko cakwe, lelo ico bu muntu bwesu bwaba ubwapelela, teti tumone ifi ifisuma nokukana ububi bonse. Ifi efitatalusha ku citemwiko na kubusuma bwakwa Lesa. Filatulenga nokukana mwishiba. Lelo Lesa tatulekelesha nafyonse ifyo apanga nipakuti tubelelele mu citemwiko cakwe. Nabonse mu calo cesu ica Zambia twalishiba ukuti ici cishinka.

Mumapepo yakulolela umulubushi, tufwaishamo ukupokelela ubufumu bwakwa Kristu pakati kesu. Bushe ubufumu bwakwa Kristu cinshi? Ubufumu bwa mulinganya ne citemwiko cakwa Lesa icifwaisha ukupwishya ulufyengo lonse. Ububi no lupato lonse lufwaishya ukonaula no kwipaya bu muntu ne fisuma fyonse Lesa atupela. Ngeco fwebena Zambia tufwaisha ukupokelela ubufumu wakwa lesa cinshi? Nipamulandu wakuti tufwaisha icishinka, inshila, icengelo na maka ayengalenga ukuti tatutenwike ku mulandu wa mafya yantu tupitamo, elyo kabili na fyonse ifitatalusha ku busuma na bantu twikalanabo. Ubu ubufumu, butatalusha mukufyenga abantu banensu, ulupato elyo nafyonse ifyonaula imikalile yesu iisuma na bantu banensu.

Eco kasesema Isaiah Lelo atweba ati, "Iseni, natuleya ku Lupili Iwa Mfumu...pakuti batufunde inshila iyakwendelamo iya cishinka...tuuleenda namu cengelo." Ici ecalenga nokuti Paulo mutakatifu nao atwebe ukuti, "Natutaluke kufintu fyonse ifyo twatemwa ukucita ifya mfifi. Natuipangashe nokuba aba cengelo. Icanso Paulo mutakatifu alelandapo, nifyo fyonse ifitwafwako mukulwisha ukuleta ubumi ubwafumaluka, ifyo fyonse ifitukula pakuti bonse twalaikala nga bantu bene-bene nobumi ubwa pwililila. Ici ecalenga nakabili ukutila, kasesema Isaiah atupelela isubilo ilya kuti fwe bantu bonse tuli nokukwata icanso icakulwishishako ubulwi. Ici kuti cacitikafye ngacakutila twayamba ukupwisha bukaitemwe, nokwamba ukubombela pali fyonse ifileta akapatulula, ifinfulunganya no mucisha cinani mu mayanda yesu, mu fitente, pakati kabantu bonse, munkuta shakwa Lesa, muntambi na mufikansa fya calo. Na mumakwebo yesu muno calo cesu ica Zambia. Canso nshi tulekabila ukukwata pakucinfya ubu ubulwi? Paulo aletweba ukutila, "Yesu Kristu imfumu, eyo ibe ecanso cesu." Icanso cakwa Kristu maka yakwa mweo mutakatifu wakwa Lesa, efyo atupela bonse pakutufunda inshila twaba nokwendamo.

Ecalenga ukuti Lesa akonkanyapo ukulanda kuli cila umo mukati kamutima elyo nakuli bonse mu ncende shonse ukupitila mufintu tupitamo mu bumi bwesu, elyo ukupitila na mufibumbwa fintu abumba. Lelo icacilapali niki, Lesa pakututemwisha alanda naifwe ukupitila mu mwana wakwe fye umo mpo, Yesu Kristu, uwaicitile umuntu ngabaifwe lelo ukwabula isambi pakuti atupele ubumi ubupya ubwafumaluka. Ici ecalenga atupele amaka, naya amaka ni mweo mutakatifu uutukosha apakalamba mukupwisha isambi lyonse. Nokutupela inema pakuti tufwaisha ukulacita ifisuma mu bumi bwesu bonse.

Ici kuti twacifya nga cakutila nge Mfumu Yesu, twafumya bukaitemwe pakati kesu, no kwamba ukwikala mucitemwiko na bantu banensu ngefyo umwine Yesu Kristu aletufunda. Icilangililo icikalamba mwine, Kristu mukupelesha mucitemwiko kuli bamunyinefwe (Jn. 13:15). Ifi efyo abantu bakwalesa bafwile baba nokupelesha pakulanga icitemwiko icikwibukisha cilanshita ukuwikishanya nokwikatana, umulinganya, icibote mufitente fyesu nga bantu bene-bene. Ukupitila muli Lesa Tata, wishu wakwa Yesu Kristu.

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E-mail: jctr@jesuits.org.zm Website: www.jctr.org.zm

Kasesema Isaiah, abilikisha icebo cakwa Lesa mukulomba abantu bakwa Lesa ukuba abaipekanya iyo balelelela ukwisa kwamulubushi. Munshita ya kulolela, tuipekanya ukusefya inshita iyo mubumi bwesu nga bantu kalubula wesu afyelwe pakati kesu, pakuti mucine Lesa abe pakati kesu mukuicita umuntu. Aishile pakuti ubufumu bwakwa Lesa bube pakati kesu. Elyo noku pitila muli ena imbila nsuma ingaleta ipusukilo ukupitila mumashiwi neficitwa fyakwe. Pamulandu waifwe, balimukene nokumwipaya pamilandu yesu, kuli abo abasalile ukuba ku bufumu bwakwa shetani nemfwa. Lelo Kristu alicimfishe shetani nolubola lwamfwa, nomucishacinani, nolufyengo. Pakushukuka kubafwa, ali cimfya atulanga nefyo tufwile ukulamupashanya. Ici ecalenga ukuti fwe bena Kristu mucalo cesu ica Zambia twaliima mukulwisha ubulwi lwamafisakanwa, ukulwisha imibombele nama lipilo ayasuma, insambu shabanamayo nomulinganya. Elyo nokupwisha insala.

Mu Mbila Nsuma, Yesu Kristu atwibukishako ukuti ubumi bwa buntunse nefya mu calo fyonse fikapita. Atweba ukuti, lyonse tulelela nokulwisha ubulwi ubwakupwisha fyonse ifibi muli baifwe na muncende twikala mukufwaya nokumona ubusuma mubantu banensu nokuleta imibombele yacisnhinka no mulinganya. Ukuwikishanya nokumona ukuti bonse tuli aba ng'anda imo mukubombela pamo. "Ukwali insonke takwa fwile muntu." Ici capilibula ukuti cikankala ukufwa kumano abantu bambi baletumpansha. Lelo ifwe ilingi tefyo tu cita, tusalapo ukunkonka ifiletusekesha nangula abengi baletitikishiwa. Ifyapala akapatulula, nokuba pantanshi ukufyenga abakaele nokumona kwati tebant.

Muli ino inshita yakulolela, ifwe fwe bena Zambia tulefwaya ukuipituluka mumitima yesu nokulolesha pafyo tumona abantu banensu mundupwa shesu, mufitente fyesu ifya bwina Kristu, abena mupalamano, mushacinto namuncende shonse tusangwa na munyinefwe. Twalomba amaka yakwa Lesa pakuti tube abakosa pakubula ulubali ulwapwilila iyo Kristu alefwaya ukutuposha nokuti tataluke kuli iyi imibele yesu iya bipa iyo tulelelela ukwisa kwakwe ne nsansa uwa tufyalilwe pakuti tukume kubufumu bwakwe. Ubufumu bwakwe bwamulinganya ne cibote. Mumashiwi yakwa mushika twalatampa ukuposhanya iyo tuleti, "icibote cibe naimwe!" Ngatwatampa ukulaeba cilaumo ubufuma cumi ukuti, "Ndakabila ubusuma bobo."

AMEPUSHO TULI NOKUTONTONKANYAPO ILYO TULELANSHANYA MUFITENTE FYESU

- Bushe ubufumu bwakwa Kristu bufumu bwamusango shani? Ngeco twabela abampafiwa ukulolela ubufumu bwakwa Kristu muno Zambia cinshi?
- Ngecanso tufwile ukukwata pakuti tumone ukucifya mukulwisha ububi bwesambi canso inshi?
- Bushe Yesu Kristu atwafwa shani mukupwisha ifintu ifibi muli baifwe, namuncende umo tusangwa ifitalusha mukulundula icibote no mulinganya mucalo cesu ica Zambia ukucilapofye ngamushiwi yafikansa fya calo, mumikalile namubukwebo elyo na muntambi shesu?

PANGENI AKASELA

Ifyakucita. Pabe umuntu umo alefyenga abanankwe abali bane mwibumba. Umbi ese pakati kabo pantu namona nangula naumfwa ulufyengo ululecitika pakati ka aba abantu. Uyu uwalaisa pakati kabalefyengwa alaisa mukubalomotola kuli ubu bwafya. Aba bantu balasansamuka pali ilipusukilo lyaisa pakati kabo. Nobonse muli cilya icitungu balaba ne nsansa apakalmba.

AMAPEPO YAMU FITENTE FYESU

- We Mfumu twalomba mweo wa citemwiko na mano pakuti ifwe cilaumo tuleenda mu cengelo ca cibote no mulinganya. *Wingatumfwa wemfumu. Twapapata utumfwe.*
- We Mfumu, twalomba ukuti utwisule amenso yesu pakumona ubufwayo bobo, pakupokelela ubufumu bobo ubutupususha ku masambi yesu. *Wingatumfwa we Mfumu. Twapapata utumfwe.*
- We Mfumu tulelomba ukuti, utwafwilisheko pakuti tulemona ifintu ifisuma mu bantu bambi iyo tulembomba incito ya kuleta umulinganya ne cibote muncende twikalamo muno calo cesu ica Zambia. *Wingatumfwa we Mfumu. Twapapata utumfwe.*

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E-mail: jctr@jesuits.org.zm Website: www.jctr.org.zm

UMULUNGU WA BUBILI MUKUOLELA UMULUBUSHI – UMWAKA - A 09 DECEMBER 2007

IFUNDE LYA PAKUBALA: ISAYA 11:1-10
IFUNDE LYA BUBILI: ABENA ROMA 15:4-9
IMBILA NSUMA: MATEO 3: 1-12

UKULAPILA NO KUTWALA IFITWALO FISUMA PAKUPOKELELA KRISTU UMULUBUSHI WESU

Ubushiku bwa lelo, ipepo lya kwiswila liletwita bonse ukufumyapo fyonse ifingatulesha ukupokelela Kristu ne nsansa. Yoani Kabatisha aletwita ifwe bonse munshila imo ne ibiye ukupilibula ubumi bwesu, indupwa shesu ne mishi yesu pakuti shibe ifiswebebe fyawamisha. Kuti twaipusha amepusho aya yabili: ilya kubalilapo, cinshi Kristu aleishila? Ilya bubili, fintu nshi mubumi bwesu na mu mishi yesu ifyo tufwile ukupilibukako pakupokelela Kristu bwino? Ubwasuko kulipusho lya kubalilapo bwakuti: Kristu aisa pakuti ku mupashi wakwe uwamano engakosha amano yesu aya kuteseshako imikalile yesu mu cine, mu mutende no mulinganya. Aleisa mukutwita no kutupela amaka yakukonkanyapo ukubomba no kushipikisha nankwe pakuti twingalula ubumi bwesu, imishi yesu, bumuntu bwesu ne ncende shesu pakuti shitampe ukuwamishiwa icine-cine. Panuma ya bulendo bwesu pano nse(calo), no bumi bwesu ubwapilibuka tukekala pamo nankwe mubukata na mubumi ubwapwililika ilyo akatusengela mu bufumu bwakwe.

Kanshi nilinoline, ee, ino ine nshita ifwe fwe bena Zambia tufwile ukubya imbutu sha mulinyanya no mutende mu ndupwa shesu, mu fitente fyesu, na mu calo cesu pakuti twingatwala ifisabo ifingi kabili ifisuma ifyo ubufumu bwakwa Kristu ubwacishinka bufwaya. Cinshi alefwaila ukuti tutwale ifisabo ifisuma? Pantu ni ena utupela ubumi, elyo na mubumi ubu alatupela imbutu ishisuma isho tukabila pakuti ubumi bwesu no bumi bwe sonde lyesu fingawamisha icine-cine. Emukutula, ni lilya kushili insala ne cilaka elyo ninshi tapali umuntu nangu umo uwanakuka, pantu ninshi alisula ne fintu ifisuma no ku sansamuka, nga filya nyinefwe Maria, nyina wa mulubushi wesu Yesu Kristu asansamwike mu lwimbo lwakwe ulwa kutasha ilyo ulubuto lwakwa Lesa mwana lwa byelwe muli ena pa kusobelwa kwa mulubushi(mona Luka 1:46-55). Imbutu shamulinganya ne cibote, isha kubeleshanya uluse no kuwikishanya, isha luse ne citemwiko, isho Lesa abyala mu mushili uwafunda uwa bumi bwesu, isho tutapilisha ne libe lyesu ilyakushipikisha esho twingatampa ukusansamukilamo. Ifitwalo fine fine ifya ishi mbuto cishibilo ca cisubilo cine cine icakuti ilyo fyonse fikawamishiwa cipya cipya muli Yesu Kristu umushinsanshiku elyo ne milimo yesu iisuma ikasepwa umupwilapo.

Nomba kuti twaisa kulipusho lya bubili: Fintu nshi mu bumi bwesu ifilefwaikwa ukuwamya pakuti twingapokelela Kristu pakati kesu? Ngatulefwaya ukucita ubufwayo bwa kwa Kristu umupwilapo, tufwile ukwawamya fyonse ififuma ku mano ya buntu nse fye, emukutula ifyo fyonse ifishiyana no bufwayo ubo Lesa atupangile. Tufwile ukuleka ukubomfya insoselo shimo ishilinga, “ iwe naine tukasoshanishisha ku manda.” Mukwipifya, ilingi line, tulafilwa ukwikala mu libumuntu bwa cine ne cishinka pantu amano ya buntu nse payaluko yantu yapelebela icakuti, nangu fye twingacenjela shani tulafwaikwa umupashi wakwa Kristu ukusanikila. Icinne cine, tufwile ukwishiba bwino ifyo tufwile ukucita pakuti, pakubalilapofye, twaishiba ifyo fyonse ifibweseshana panshi ubuyo bwine bwine ubwa bumi bwesu cila umo elyo na bonse pamo.

Ukucilapo, kuti twasanga inshila ishilefwaikwa pakutampa mubufuma cumi ukupilibula ifyo fyonse ifyabula ubuyo ifilenga icimfulinganya kuli fwebene naku bena mupalamano besu. Tufwile twafipilibula nokufyalula mu fingawamina bonse icine cine. Bushe ifi kuti fyacitika shani? Kasesema Isaya atupela ubwasuko ilyo alondolola umulubushi muli aya mashiwi, “umweo wa mfumu ukekalilila pali ena, umweo wakucenjela no kutesha, umweo wa kupingula no kushipa, umweo wa kwishiba no kupetamina imfumu” Yesu Kristu, lishiwi wakwa Lesa aicitile umuntu aisa ikala naifwe bantu pakuti pakufwala bumuntu bwesu twingapokako amano ayakutulanga inshila elyo nokutupela amaka ayakutufisha ku bukata bwakwe ukupitila muli ena.

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E-mail: jctr@jesuits.org.zm Website: www.jctr.org.zm

Kuti twafika shani pacishinka ca matontokanyo, imicitile ne mikalile yesu cila umo elyo na bonse pamo mu ndupwa namu fitente fyesu? Kuti twafikapo bwino bwino nga natuipokanya ukupusanya pafilefuma kuli Mweo wakwa Kristu na pafilefuma ku mupashi wakwa ciwa. Bushe kuti twaishiba shani ukuti nimupashi wakwa Kristu uuletutungulula? Nilyo lyonse twasendwa muku tontokanya nokucita nga Yesu Kristu umwine, emukutila ilyo twafwaya ifisuma icine cine tepalwesu fye iyoo lelo napalwa bantu bambi, tufwile twalolekesha sana sana palibalya abalekeleshiwa, na bonse abacula pamulandu wa kupusana kwa sambu shabu na mayo na bushitata, abo bonse abacula ku nsala nelyo line muno Zambia twalikwata ifintu ifingi ifisuma ifyakukumanisha bonse, na bonse baba mu mushinda wa bumusepela nomba balibulisha amasambililo ya cine cine ukubikapo fye ne shancito ishakubafwa mu bumi bwabo nafimbipo.

Natulolekeshe mu bufuma cuni pafilecitika muno Zambia. Tufwile twaishiba bwino bwino sana ifyo mupashi wakwa ciwa uletusenda: Nimuli cimupashi cabukaitemwe mukufwaya fye ifiletuwamina, mu cilumba cakucila abanensu no kubamona ngo tufwanda, noku batitikisha elyo nokupitila munshila shonse isha bukaitemwe ishisonkelesha pa mafisakanwa nokulenga ukuti yaseeke palwesu nakuli bonse. Nimukuipokanyafye ukupokelela abantu banensu epela ngefyo Lesa afwaya tulecita, nga abana bang'anda imo iya kwa Lesa, nga twingaba abaipekanya ukupokelela Kristu pakati kesu, emukutila, mu mitima yesu fwebene na mu mishi yesu umotwikala. Nimukucita fye ifi emo twingatampila ukwikala mubukata bwa bumuntu bwesu mu mutende no muliganya uwapwililika, ngefyo Isaya atulanga mufikope fyakwe ifyakuposha kwa malwele ayapusana-pusana, aya kupusana, aya kutintana naya kufundaula fwe bene, imikalile yesu ne ncende shesu. Twaitwa mu kupingula mu cine cine namu mulinganya ifyo Lesa acita no kutulanga nefyo atupekanishisha ukucita.

Eico Paulo mutakatifu atukonkomesha ukukana leka ku cisubilo elyo no kukanaleka ukwesha no kushipikisha mukulenga ukuti imikalile yesu cila umo elyo na bantu bonse ukuba lyonse iya bumuntu bwine bwine. Ici tekutila kuti cacitika fye iyoo, lelo cintu batulaya. Pantu shani? Munshila nshi? Pantu Lesa wesu aba lyonse naifwe, lyonse aba uwaipekanya mukutwafwa. Atwafwilisha maka maka munshila shitatu: pakubalilapo, ukukonka mucilangililo cakwe nokuba banakilila ku banensu; icabubili, kabili icacilapo, ukuti nga ena, tufwile twatampa ukwikala na banensu mukuwikishanya na muli bucibusa tekwikala nga balwani; icabutatu, nalimo icilefwaikwa sana kuba nga ena, ukuicefya no kuba nga bakafwa ba banensu nge fyo atulangile ilyo asambile abasole bakwe amakasa, uyu emulimo uulenga abantu ukuipelesha pa bantu banabo. Kabili efyo Kristu acitile.

Mu Mbila nsuma yalelo, Mateo aletweba ukuti twabatishiwa pakubalilapo fye ulubatisho lwa kumenshi ulutusamba ububi no kutufumya ku mibele iibi iyo tubifya abanensu, ulubatisho lututwawila kuli Kristu naku banensu. Ulubatisho lwa ku menshi lututwala mukupoka ulubatisho lwa ku mulilo na ku mupashi, ulubatisho ulo Kristu umwine apitilemo pa musalaba ilyo atufwilile noku shukuka ilyo twali tucili abamasambi. Ulu elubatisho lwa cilapo, elubatisho ulutukosha mu bupe bwakwa mweo wakwa Kristu, pakukonkanyapo ukushipikisha, ukwenda mwishinda lyakwe pakutila ilyo ifintu fyonse fikawamishiwa tukesateka nankwe mu bucindami bwakwe, mu bufumu bwa cibote ne citemwiko, umulinganya no mutelwe. Amen.

AMEPUSHO YAKU TONTONKANYAPO NO KULANSHANYA MU FITENTE

- Bushe finshi fingatwafwa palwesu cila umo-umo namu fitente, ukusanga icishinka ca matontokanyo yesu nefyo tusala ifitukumine pa lwesu na bonse pamo?
- Bushe finshi filenga ukuti twila fupuka mu bumi bwesu, palwesu ukubikapo fye nga fwebekala umushi umo?
- Bushe tumfwa shani icine cine amaka ya lubatisho mu bumi bwesu?

ICANGALO: Kube umuntu umo uwakwangala ngo ushumfwa saana mu mushi, chakolwa kabili uushaisakamana nangu ukusakamana bambi mu mushi. Ubushiku bumo akumanya umu Kristian inkonko uwamwafwilisha ukumona ifyo ukuisakamana no kuisunga bwino kwawama mu mushi. Ilyo apilibuka kabili aba uwasumina abwelela ku mushi nokuya ibikapo sana mu kulundulula umushi mu mikalile isuma.

AMASALI YA CILONGANINO

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E-mail: jctr@jesuits.org.zm Website: www.jctr.org.zm

- We mfumu, tulelomba mupashi obe uwa kwishiba icishinka pakuti tulesala ifintu bwino bwino ifisuma cila umo kabili nga ababa umushi umo. Wingatumfwa we mfumu! Twapapata utumfwe.
- We mfumu tulelomba amaka ya kushipa no kukana fupuka mu cisubilo nangula twingapita mu macushi. Wingatumfwa we mfumu! Twapapata utumfwe.
- We mfumu tulelomba ukuti wingatutungulula mukufikilisha ifilayo twalaile pa lubatisho. Wingatumfwa we mfumu! Twapapata utumfwe.
- **UBUSHIKU BWA KWA LESA 3 MUNSHITA YA ADVENT UMWAKA "A"**
16 DECEMBER 2007

First Reading: Isaiah 35: 1-6. 10

Second Reading: Romans 5:7-10

Gospel: Mathew 11:2-11

MWITUNSHA MITIMA, UMULUBUSHI ALI MUPEPI

Muli ino inshita yakulolela umulubushi, Eklesia Katolika aletukonkomesha ukusalika umute pakulolela ukwisa pokelela Kristu umulubushi wesu mu citemwiko ne nsansa pa nshikunkulu ya Noeli. Nomba pakuti tukesa sefya bwino kano twaishiba ifyo Kristu akatulubulako kabili nefyo akatulubwila ngabena Zambia? Tufwile ukwishiba ukuti Kristu akesa tulubula kuli ifyo fyonse ifya tuteka ubusha mu bumi bwesu. Kabili ukulubuka eko tufwaya bonse mubumi bwesu, ne ndupwa na bana besu bonse. Mucipangano cakale, Moses alipwishe abena Israeli ukusalapo pa mfwa no bumi (Imbila 30:19). Ukusala ubumi ekubika fyonse mu minwe yakwa Lesa kabili ukusala imfwa ekukana amaka yakwa Lesa yonse.

Nomba ifwe, finshi tulesalapo? Ndesubila ukuti tulepashanya abena Israeli abasalile amaka yakwa Lesa mu bumi bwabo. Nomba, bushe ukusala kwesu kulefuma mukati ka mitima yesu nangu kulandafye amalanda kanwa? Ngacakuti tufwaya ukwikala ubumi bwakwa Lesa tufwile ukuipusha amepusho yabili: Pakubali, bushe ifyo tufwaya Kristu ukutulubulako bucushi bwandi neka, ulupwa, ifitente, atemwa icalo cesu ica Zambia? Icabubili: Bushe natusumina nokwishiba amaka, uluse, icitemwiko, ifyo Kristu atukwatila mu cipangano cipya?

Mukwasuka ilipusho lyakubalilapo pakumona ifyo Kristu akesa tulubulako natuloleshe pa bumi bwesu muno Zambia. Pakubilikisha ukwisa kwakwa kalubula, kasesema Isaya asobebe ifyo Kristu umwine ali no kuilanga kubasole bakwa Yoani Kabatisha ilyo abatumine mukwipusha ati: Bushe euli no kwisa nangu bali nokulolela umbi? Kanshi Kasesema Isaya atukonkomesha ukushipikisha mu mitima yesu no kukosa ilyo tulelolela umulubushi. Ukuipununa no kuwa limo fyakulatwishila mu bumi bwesu nomba Lesa akalawimya. Kabili tufwile ukulolesha pa bumi bwesu nokumona ifitushingilisha mu mikalile yesu, mu ndupwa, ifitente, ifibusa, abena mupalamano, muma sukulu, pa cito, amakwebo na mu mashiwi ya fikansa fya calo.

Natupundile capamo ngamumushikakulo tutile: bushe ubwafwilisho bwesu bufuma kwi? (Umushikakulo 120:1). Limo tulafilwa ukubika amaka muli Krristu pakuti atwafweko ukufuma mu mafia yantu tusangwamo pamo na banensu. Eico, I saya aletufunda ukuti kalubula Kristu akulatwafwa no kutufumya mu mafia yonse yantu twaibikamo. Kristu tafilwa abo bonse ababutukila no kuitula ukwali. Kanshi twashuka ukuti kalubula akulatwafwa pamo ne ndupwa shesu, abena mupalamano ne fitente.

Lesa alatwisula amatwi ilyo lyonse yakoma pakuti tumfwe ifyo abanensu baleilishanya no kutweba. Alatwisula amenso ngatwapofula ku fishinka pa bumi bwesu, pakuti twende mu mulinganya ne cibote pakuleta ubuyantanshi no kupwisha ubupina mu calo cesu ica Zambia. Alakakula indimi shesu ilyo lyonse twaba nga bacibulu mukukana landa icishinka mu mafisa-kanwa. Ni muli iyi misango emo Lesa atwimwa nga twawa no kuleta umulinganya mumikalile yesu, pa ncito, mu fipatala na mu masambililo. Elyo kabili Lesa alatuncinkulako mu misango yesu kubalendo, bamukamfwilwa na bana banshiwa, abalwele ba HIV/AIDS, pakuti tube ne mitima yacikuku.

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E-mail: jctr@jesuits.org.zm Website: www.jctr.org.zm

Ifi efishibilo ifyo Kristu apela onse uwacetekela muli ena no kuleta ubufumu bwakwe panwesonde. Nobu ubufumu bwakwa Lesa emo bwaba muno calo cesu ica Zambia. Nomba tucitapo shani ilyo lyonse twamona ubufumu bwakwa Kristu mu mikalile yesu. Bushe tulabupokelela nokuba abasole bakwe? Kristu umwine atile ukwabula ena tapali ifyo twingacita. Nomba ngatuli nankwe kuti twasesha ne mpili sha mutitikisha no mucusha. Ishi empili ishititikisha ubumi bwesu, nabana besu pamo ne calo cesu.

Nomba tubomba shani pakuleta ukulubuka; pakuleta umulinganya ne cibote mu bufumu bwakwa Kristu? Limo tulanenuka nga twaisanga mu mafia. Eico Yakobo mutakatifu aletweba ukuti nakumfwa umwenso no kunenuka. Tufwile ukusambilila ukuicefya no mutekatima ilyo lyonse twamona ukuti ifintu tafileenda bwangu ngefyo tulecetekela. Tu fwile ukutekanya bonse few bena zambia ilyo lyonse tulelwisha Ulupapulo ulusuma ulwa mitekele ya calo cesu.

Ilyo lyonse twasangwa mu mafia tufwile ukutekanya no kufwaya inshila iisuma iya kupwishishamo ubwafya. Bushe kuti twapwisha shani amafya mufitente fyesu. Icakubalilapo, tuli nokucindikana bonse pakuti twasanga icingawamina bonse. Ni mukucita ifi emo twingasanga ukuleta umulinganya ne cibote, no kubombela pamo. Tuli nokutula amafya yesu kuli Kristu uwacimfisha amaka ya mfifi pakuti atusanikile amino no kutulanga ifya kucita.

Mukucita ifi, emo tukamwena ukulolela Krisutu ne mitima ya citemwiko ne nsansa, no kupwisha umutitikisha no mucusha; kabili no kwisa sefya ne citemwiko ukwisa kwa mulubushi wesu.

AMEPUSHO YAKULANSHANYAPO MU FITENTE

- Finshi ifyo Kristu atulubulako mu mikalile yesu kabili cinshi atulubwila?
- Moses aipwisha abantu ukusalapo pa mfwa no bumi. Fishibilo nshi mu ndupwa shesu, mu fitente, na mu calo ifiletulanga ukuti twasala ubumi?
- Bushe ubufumu bwakwa Kristu na bukwata ubupilibulo mu mashiwi ya fikansa fya calo pamo na mu mitelele ya calo cesu ica Zambia? Bupilibulo nshi kabili bupusano nshi ubufumu bwakwa Kristu bwingaleta mu mikalile yesu bonse?

AKASELA

Umupushi umo nasenda umufuko wakulombelamo. Abalepita baiminina, bamusambika no kumupeela ifyakulya. Umupushi asansamuka alayanga ku nsansa.

AMASALI YA CILONGANINO

- We Mfumu, tulelomba ukuti utufunde twibukishe ukuti waisa mukutulubula naifwe tulefundako abanensu. Wingatumfwa we Mfumu...
- We Mfumu, tulelomba ukuti ucingilile ifitente fyesu pakuti tulesalapo ukukubombela bwino lyonse. Wingatumfwa we Mfumu...
- We Mfumu, tulelomba ukuti tube ifishibilo ne filangililo fya bufumu bobbe, umutende, icitemwiko, umulinganya ne nsansa. Wingatumfwa we Mfumu.

UBUSHIKU BWAKWA LESA 4 MUNSHITA YA ADVENT UMWAKA "A" 23 DECEMBER, 2007

Ifunde Iya bumo: Isaiah 7:10-14

Ifunde Iya bubili: Romans 1:1-7

Imbila nsuma: Mattew 1:18-25

MWITIINA, LESA TWABANANKWE

Imilungu yapita kunuma, elyo twayambile Advent, amashiwi yakwa Lesa yaletwibukisha pa mulandu wa kulubuka ku fintu fya tutitikisha muno calo cesu ica Zambia. Ukutila tufwile twaipékanya umupwilapo ukupokelela khristu uwalaswa ese. Uno mulungu wakulekelesheko uletwafwilisha ukumona finshi twalacita. Tufwila ukuiholesha nokumona mubumi bwesu noku lapila pafyo tulufyanya mumikalile yesu ku Bantu banensu. Pantu fyonse fi filatatalusha kuli Lesa nabantu banensu. Mukulipila, emo tumona ubukankala nefyo tukabila Yesu Kristu pakutuposha ku masambi yesu namafya ya calo cesu. Lyena kuti twa sansamuka mumitima ukupokelela umulubushi wesu, pakuti ifintu fyaluke cipyacipyama munshila iyalungama. Lelo panuma yakweshwa ukuwamya ubumi bwesu cimoneka ukuti tulefilwa nokufwaya ukufupuka.

Iyi enshita icisumino cesu cicepa ukuti ifintu kuti fwacinja. Kuti twalolesha mu Church yesu, ubuteko ne ntungulushi shabuteko, bushe baletwafwa ukuba aba mulinganya ne cibote no kumona ukuti insambu sha bumuntu shacindikwa? Konse tule konkanyapo ukumona amafisakanwa, ukulwishanya kwa butungulushi, ukutitikisha bana mayo, ukucusha abana banono. Tulamba ukufupuka mu cisumino cesu na mapepo yesu tayakwata ubupilibulo nokutwafwa mumafya ya calo cino. Ii enshita amashiwi yakwa Lesa yatweba ngacakuti tuli ba cisumino nagu iyo, icicetekelo nangu iyo, ukusubila nangu iyo. Bushe tufwile ukupashanya imfumu Ahaz mwifunde lyabumo muli Isaiah nangu ukupashanya Yoseph mumbilansuma yakwa Mateyo?

Nomba natumone ifyo imfumu Ahaz yalabile intuntuko yabantu baiko, nefyo Lesa aleba nabo inshita yonse, nokubafwa mumafya yabo ayelefulunganaya imikalile yabo. Ici cali cipope ico bali nokubaka inshita yonse. Munshita yakuti acetekela mumaka yakwa Lesa, acetekela mumaka yabumuntu nabakafwa wakwe abalengele ukuti alabe Lesa. Pakulekelesha amona ukuti bonse bamuseluka nabakumwafwa bene, alifupwike mu cisumino akana noku bwelela kuli Lesa wa cipangano. Nangula kasesema Isaiah aeseshe ukwafwa Ahaz, tacaafwilishe iyo. Abantu basuka bafupuka balanga Ahaz icishibilo cakuti amaka yakwa Lesa yalicya paya bumuntu. Isaiah amupela icishibilo camusha umukashana uwalinokukwata umwana weshina Iya Emmanuel (emukutila Lesa twaba nankwe). Ecali nokumulanga ukuti acetekela muli Lesa, Lesa ngalipuswishe abantu bakwe kuba lwani babo. Nomba Ahaz alikene ukusumina icishibilo ecalengele imfumu nabantu baiko basendwe muli bunkole ku Babylon.

Imbilansuma yena yatulanga Joseph uwacetekele nokusumina mu maka yakwa Lesa ukucila imfumu Ahaz. Joseph ali necisumino necishinka iyo alinokusenda Maria ngomwina mwakwe, ali mumafya. Tacaangwike ukuti Maria emite tabalaupana ukwabula umwina mwakwe ukwishiba. Tasumine nokutesha ifyacitike. Nomba talefwaya ukumusebanya ukulingana nefunde, alisalile ukumusenda mubumfisololo. Alimutemenwe nagu cali ifi. Apa epapelele ubusuma amaka yabumuntu yengacita. Joseph ali necisumino icakuti Lesa amulungamikila fyonse mu ciloto. Cinecine Lesa lyonse alafwaya

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E-mail: jctr@jesuits.org.zm Website: www.jctr.org.zm

ukutwafwa mukulwisha ukusanga inshila mukuwaamya ifintu namafya yamoneka kwati teti tuchimfye mukwasha ukuleta umulinganya. Lesa aba naifwe inshita yesu yonse.

Imfumu Ahaz yalifililwe ukukwata icisumo nagu icilangilo cafyo Lesa ulubula kumafya yonse. Lelo Joseph ali uwaipesha mucisumino nangu ifyalemucitikila tafyumfwile ukulingana namano ya bumuntu. Nomba cilya Lesa umulanga umocilolele aleka ukutwishika asenda Maria ukuba umumwinamwakwe mukusumina ukuti ifishingacitika ukulingana na bumuntu kuti fyacitika kumaka yakwa Lesa. Ici cifikilisha ifyo Kasesema Isaiah asobebe ukuti Kristu alinokucitwa umuntu. Eico Lesa afikilisha ukupitila muli Maria ifyo alaile muli kasesema Isaiah ukuti Kristu alikuba umuntu. Kanshi Kristu ku mulandu waifwe kabili pamonafwe kuti alenga abantu ukulwisha apakalamba ukuleta icibote no mulinganya mumikalile yesu yonse.

Kasesema Isaya alisobebe ukuti ubufumu bwa mu mulu bwakubelela ukucila ubufumu bwa pesamba lya calo ubonaika. Yesu apapusha intungulushi shaba Yuda balesubila Messiah uwakwisa konkanyapo ubu fumu bwabo ubwa bumuntu. Ngafilya Ahaz acitile nabobene bafilwa ukumona no kusumina Emmanuel muli Kristu. Balimwene no kumfwa amaka yakwa Lesa eyo alelandilamo no kucitilamo ifintu, mucisumino, mucisubilo, na mucitemwiko, nokukula ubufumu bwa kwa Lesa ubwacibote, umulinganya ne citemwiko. Uyu emutwe we lyashi lelo: "Mwilatina Lesa Twabanankwe." Naifwe bene mu calo cesu ica Zambia nangu cakutula twacetekela fye mumaka yesu no kumona ifintu fyonse ukulingana no bufwayo bwesu nemibebe yesu tapali uko twingalola.

Bushe abakankala naba pina, abashakwata na bakwata kuti twayakana shani no mulinganya ifintu Lesa atupela bonse? Bushe mufikansa fya calo na muma kwebo, kuti twaleta shani icakuwamina bonse, elyo no bumi bwa mulinganya ku muntu fye onse? Ubwasuko kuti mukupashanya Joseph, tumone ukutika Lesa twaba nankwe muli Yesu Kristu, Emmanuel uwa fyelwe kuli Maria, umubomfi uwaicefya. Icalemoneka ukukosa mu menso ya bantu cali icayanguka kuli Lesa. Ecimo cine naifwe bene mu calo cesu ica Zambia. Pantu Yesu kalubula wesu naisa kabili aletweba ukuti "nine, mwitina!"

AMEPUSHO YA KUTONTONTONKANYAPO MU FITENTE

- Fintunshi filenga tufupuke mucisumino ngatuli mumafya mu ndupwa shesu, mu fitente fyesu elyona mu calo cesu ca Zambia?
- Ahaz takwete icisumino muli Lesa panuma yakupita mumafya, lelo Joseph ena ali necisumino icikalamba muli Lesa. Bushe ngatwapita mumafya ayakalamba tulalanga icisumino muli Lesa? Elyo kabili tulanga shani ici cisumino?
- Bushe lisambililo nshi ilikalamba tusambilile muli Advent uno mwaka, elyo kabili kuti lyatwafwa shani muli uyu mwaka uleisa?

ICANGALO

Umuntu umo abe Joseph umbinao Maria. Joseph asanga ukuti Maria alipabukulu alafwaya ukuti amuleke. Elyo malaika wa mfumu amumonekela .Panuma elyo ashininkisha ukutika Lesa alefwaya ukufikisha icilayo alaile ukupitila muli Maria ifyo kasesema Isaiah asobebe. Kanshi Joseph alisansamwike ngashi.

AMASALI YA CILONGANINO

- We mfumu tulelomba ukutika twingalakwata icisubilo muliwe ilyo tulepita mumafya muma yaanda yesu, mufitente namu calo cesu. Wingatumfwa wemfumu.
- Tulelomba ukuti abatitikishiwa wingabalubula amatitikisho yabo yonse. Wingatumfwa wemfumu.
- We mfumu tulelomba ukutika wingaleka tukupokelele ne nsansa mumitima yesu, mamayanda yesu ukucila muliino Christmas yesu. Wingatumfwa wemfumu.

JESUIT CENTRE FOR THEOLOGICAL REFLECTION

"Promoting Faith and Justice"

P.O. Box 37774 10101 Lusaka, Zambia

E-mail: jctr@jesuits.org.zm Website: www.jctr.org.zm